

GAZDASÁGI ISMERETEK

Általános szabályok

Az osztályozóvizsga két részből áll:

- **írásbeli:** feladatlap megoldása 90 perc
- **szóbeli:** felkészülés 30 perc, felelet 15 perc
- Felkészülés: elsődlegesen az órai jegyzetből, kiegészítés a gazdasági ismeretek tankönyv

Gazdasági ismeretek tantárgy követelményei

11-12. évfolyam irányultság

Témák és ezek ismertetése szintenként:

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. A közgazdaságtan alapfogalmai, főbb kérdései, vizsgálódási módszerei 14 óra	A közgazdaságtan tárgya, elhelyezése a tudományok rendszerében. A közgazdaságtan tudomány részei. Alap problémája, alapvető kérdései. A gazdasági gondolkodás alapvető elvei A szűkösség problémája. Főbb gazdasági szereplők jellemzése, helyük a gazdálkodási folyamatban. A gazdasági körforgás.	A közgazdaságtan történelmének fő korszakai (közgazdasági elődök - merkantilizmus, fiziokraták, Adam Smith munkássága, klasszikus közgazdaságtan, Keynes munkássága, neoklasszikus közgazdaságtan, polgári közgazdaságtan és marxizmus, gazdasági liberalizmus), az egyes korszakok jellemzői és neves képviselői. A modellezés, mint vizsgálati eszköz előnyei, hátrányai. A határelemzés, mint alapvető eszköz. Határelemzés versus átlagelemzés.

	Aktuális kérdések, amelyekre keresi a választ. Vizsgálódási módszereinek lényegi elemei és ezek példákön keresztül történő bemutatása.	A gazdasági racionalitás értelmezése. A ceteris paribus elv alkalmazása. Az alternatív költség fogalmának meghatározása, értelmezése. Gazdasági rendszerek. Magyarország gazdasága, mint piacgazdaság.
2. A piaci mechanizmus alapvető elemei, működése, a piacgazdaság jellemzői 12 óra	A piac fogalma, típusai, a piaci szereplők meghatározása. A kereslet, a keresleti függvény és a kínálat, kínálati függvény értelmezése. Marshall-kereszt segítségével a piaci egyensúly, a túlkereslet és túlkínálat értelmezése. A „láthatatlan kéz” működésének, a piaci önszabályozásnak a bemutatása.	A piacgazdaság alappillérei – magántulajdon, elosztási rendszerek, munkamegosztás, verseny. Az árak szerepe a piacon. Piaci folyamatok magyarázata a Marshall-kereszt segítségével. Specializáció és a komparatív előnyök tana.
3. Piaci formák és jellemzőik. A racionális vállalkozói magatartás különböző piaci viszonyok között. 14 óra	A piaci formák és jellemzőik. A vállalkozás piaci helyzetének, döntéseinek szerepe az árbevétel alakulásában. A profitorientáció értelmezése. A fedezeti pont jelentősége a vállalkozási döntésekben. A tisztességes piaci magatartás és verseny védelmének állami eszközei és a versenyszabályozás.	A tökéletes verseny viszonyai között működő vállalkozások döntéseinek sajátosságai, a profitmaximum helyének meghatározása. A verseny „torzulásai” és azok szükségszerűsége. A monopolhelyzet kialakulásának okai. A monopólium, mint piaci forma jellemzői, döntéseinek sajátosságai, a profitmaximum helyének meghatározása. A fedezeti pont és az üzembeszárási pont értelmezése és számítása különböző piaci formák esetén. A természetes monopólium kialakulása, működésének szabályozási lehetőségei. Az árdiszkrimináció értelmezése, fajtái. A monopolhelyzet társadalmi előnyei és hátrányai, különös tekintettel a jóléti szempontokra. A fogyasztói és a termelői többlet, illetve a holttehervesztés értelmezése.
4. A piaci mechanizmus működési zavarai 6 óra	A vállalat működését befolyásoló „külső környezet” főbb összetevői.	Közjavak, magánjavak, vegyes javak. A potyautas magatartás. Piaci mechanizmus kritikája, működési elégtelenségei.

	Az externáliák fogalma, elemzése, hatása a vállalkozás életére, különös tekintettel a <i>környezetgazdálkodás</i> jelentőségének növekedésére.	
5. A fogyasztó, mint a gazdaság egyik kulcsszereplője, döntési mechanizmusai, illetve a fogyasztói magatartás elemzése 14 óra	A háztartás, mint fogyasztó helye, szerepe a modern gazdaságban. A szükségesség értelmezése a háztartás esetén. A racionalitás értelmezése a fogyasztóra, s ennek modellezése. A szükséglet fogalma, csoportosítása, rangsorolása (preferencia rendszer). Háztartás költségvetésének összeállítása. A háztartás megtakarítása, befektetési szempontjai. A piaci keresleti függvény ábrázolása és jellemzése.	A fogyasztás, család, háztartás, szükséglet, igény és kereslet fogalma, az egyes fogalmak közötti különbségek, illetve összefüggések. A hasznosság kardinális és ordinális megközelítése. Hasznossági függvények ábrájának elemzése. Telítettségi pont jelentése és felismerése. A határhaszon és a csökkenő határhaszon értelmezése. A fogyasztók preferenciáinak bemutatása közömbösségi görbék rendszerén keresztül. A fogyasztói döntést korlátozó tényezők, a jövedelem és az árak változásának hatása a fogyasztói döntésekre. A költségvetési egyenes értelmezése A piaci keresleti függvény levezetése
6. A vállalkozások fogalma, célrendszere, vállalkozási formák. 14 óra	A vállalkozó fogalma Vállalkozói tulajdonságok A vállalkozások fogalma és céljai. A vállalkozás alapításának, működésének külső és belső feltételei, érintettjei. Vállalkozások csoportosítása különböző szempontok alapján. Vállalkozási formák jellemzése.	Vállalkozói és a menedzseri szerepkör összehasonlítása. Vállalkozási forma megválasztásának szempontjai, a különböző vállalkozási formák előnyei és hátrányai. Tulajdonosi szerkezet alakulása az utóbbi években Magyarországon. A privatizáció fogalma, alapvető formái, jelentősége, szerepe a magyarországi átalakulás során a 90-es évektől kezdődően. A nonprofit szféra főbb területei és sajátosságai.
7. A termelés erőforrásai és felhasználási lehetőségeik. 14 óra	Termelési tényezők megnevezése, jellemzése. Az erőforrások kíméletes használatának problémaköre. A termelési tényezők szerepe a vállalkozás döntéseiben. A munkamegosztás jelentősége, fejlődése a termelésben. Termelékenység befolyásoló tényezők. A vállalkozás működése során felmerülő költségek típusai.	Az erőforrások és a termelés kapcsolata. A technológiai és gazdasági hatékonyság. A termelési függvény elemzése, meghatározói, ábrázolása. Kiadás versus költség és bevétel versus haszon. A vállalkozás működése során felmerülő költségek jellemzői és a köztük érvényesülő összefüggések. A különböző profitkategóriák meghatározása, értelmezése.

	A termelői racionalitás értelmezése és a profit alakulása. Az idő szerepe és értelmezése a közgazdaságtanban.	A különböző bevételi, költség- és profitfüggvények elemzése, meghatározói, ábrázolásuk.
8. A vállalkozás finanszírozása, működését és vagyoni helyzetét befolyásoló tényezők. A tőkepiac. 14 óra	Az induló tőke, a pótlólagos tőkebefektetések és az eredmény hatása a vállalkozás vagyoni helyzetére. A vállalkozás eredményét befolyásoló tényezők. Finanszírozási források: saját forrás, idegen forrás A tőke ára. A kereskedelmi bankok ezzel kapcsolatos feladatai. Folyószámla hitelek; Rövid, közép- és hosszú lejáratú bankhitelek. Hitelezéssel kapcsolatos alapfogalmak. (kamat, futamidő, fedezet, jelzálog, sajáterő)	A jövedelem és a vagyon kapcsolata. A vagyonértékelés módozatai. A jelenérték számítás. A tőkekinálat jellemzői, alakulására ható tényezők. A tőkekereslet jellemzése, alakulására ható tényezők. Értékpapírok fajtái és jellemzői. A tőzsdék fajtái, működésük. Részvények adás-vételének gyakorlata, jelentősége.
9. A pénz kialakulása és funkciói 10 óra	A különböző pénztörténeti korszakok bemutatása a munkamegosztás és a csereformák fejlődésén keresztül. A pénz funkciók meghatározása, és annak szemléltetése, hogy a különböző pénzformák, hogyan töltötték be a pénz szerepkörét. A pénz szerepe a gazdaságban. A váltó fogalma, szerepe a bankjegy kialakulásában.	Bankok és a hitelezés kialakulása. Egyszintű, kétszintű bankrendszer, pénzintézetek fajtái, azok főbb jellemzői. A magyar bankrendszer kialakulása.
10. A modern pénz teremtése és a pénzpiac 12 óra	A modern pénz fogalma, a pénzteremtés folyamata, mechanizmusa. Pénzkímélő eszközök használata a gyakorlatban.	A pénzkeresletre ható tényezők. A pénzkinálat alakulása és a jegybank szerepe ebben. A pénzkeresleti és a pénzkinálati függvény ismerete, elemzése, ábrázolása. A gazdaság pénzszükségletét meghatározó tényezők Az egyensúlyi kamatláb. Pénzügyi intézmények rendszere Magyarországon – szereplők, feladatuk és tevékenységük.
11. A munka, mint termelési tényező a gazdaságban gazdálkodás folyamatában	A munkaerő, mint termelési tényező bemutatása. Az emberi erőforrás helye, szerepe a vállalkozások életében.	A munkakinálat jellemzői, alakulására ható tényezők. A munkakereslet jellemzése, alakulására ható tényezők. A humán tőke befektetés megtérülése. A munkabérek alsó és felső korlátja.

14 óra	A munkaerő-piaci elhelyezkedést segítő kompetenciák. A bérmeghatározó tényezők, a piaci és a nem piaci erők hatása. A szociális párbeszéd a munkáltatók és a munkavállalók között.	
12. A munkapiac és a munkanélküliség problémájának elemzése 10 óra	A munkapiaci szereplők meghatározása, a kereslet és kínálat értelmezése. A munkapiac szemléltetése a keresleti és kínálati függvény segítségével. A munkapiaci helyzetek értelmezése. A munkanélküliség fogalma, típusai, mérése. Munkanélküliségi ráta értelmezése.	A munkakeresleti és a munkakínálati függvény ismerete, elemzése, ábrázolása. Foglalkoztatottság és munkanélküliség Magyarországon. A hazai és a nemzetközi foglalkoztatottsági és munkanélküliségi adatok összehasonlítása. A tőkeállomány és a foglalkoztatottság hatása a nemzetgazdasági jövedelem alakulására.

12. évfolyam		
13. A makrogazdaság szereplői és a makrojövedelem keletkezése. 16 óra	A makrogazdaság szereplői és a makrogazdasági körforgás. A nemzetgazdaság kibocsátásának mérésének problémái. Makrogazdasági mutatók értelmezése, számításuk. A háztartások jövedelmének keletkezési forrásai. A jövedelem felhasználása. A háztartások megtakarítási attitűdjei, formái. A megtakarítások szerepe a makrogazdaságban. A fogyasztás, a megtakarítások, a beruházások közötti makrogazdasági összefüggés.	A nemzetgazdasági fogyasztási és a beruházási függvény ismerete, elemzése, meghatározóik, ábrázolásuk. A fogyasztás részesedése a nemzetgazdaság által megtermelt jövedelemből. Életszínvonal. A hazai fogyasztás összehasonlítása nemzetközi példákkal. Az árupiaci kereslet a tervezett jövedelem függvényében.
14. Az állam gazdasági szerepvállalásának megjelenése, oka, fejlődési szakaszai, a gazdasági válságok 16 óra	A klasszikus újratermelési ciklus sajátosságainak bemutatása. A modern állam szerepvállalásának közvetlen előzményei. Az állami beavatkozás oka, célja, eszközei.	A makrogazdasági egyensúly meghatározása és a válságciklusok jellemzői az állami szerepvállalás megjelenése előtt és után. Az állami újraelosztás mértékének összehasonlítása. Magyarország, Nyugat-Európai országok és az Egyesült Államok példái alapján.
15. Költségvetés politika jellemzői 14 óra	A fiskális politika fogalma, a költségvetés felépítése, egyenlege, a deficit finanszírozás módjai. A költségvetési politika eszközrendszere, különös tekintettel az adózásra. A költségvetési politika hatásmechanizmusa, veszélyei.	Az állami újraelosztás hatása a GDP alakulására A feketegazdaság és a költségvetési hiány problémái Magyarországon. Adónemek Adópolitika és adómorál Magyarországon.
16. Az infláció és a monetáris gazdaságpolitika jellemzői 14 óra	Az infláció fogalma, mérése, típusai, okai. Infláció hatása a gazdaságra és az egyes gazdasági szereplőkre A monetáris politika fogalma, céljai. A monetáris szabályozás jegybanki eszközei, működésének mechanizmusa.	A fogyasztási szokások és a profitvárakozások hatása az infláció alakulására. A pénzkínálat alakulása és az infláció kapcsolata Az ár-bér spirál értelmezése

17. A fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők 16 óra	A fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők. A marketing eszközök hatása a fogyasztói döntésekre. A fogyasztó jogai, fogyasztóvédelem.	A kereslet rugalmasságának többoldalú megközelítése, értelmezése.
18. A nemzetgazdaság külgazdasági kapcsolatai 14 óra	A kereskedelmi és fizetési mérleg felépítése és a közöttük lévő kapcsolat. A valutakereslet és valutakínálat értelmezése, jellemzése. A különböző valutaárfolyamok. Napjaink valutáinak árfolyam-meghatározása, az EURO jelentősége. Magyarország külgazdasági kapcsolatainak áttekintése.	A nyitott gazdaság egyensúlya A valutakeresleti és a valutakínálati függvény ismerete, elemzése, ábrázolása. A fix és a lebegő valutaárfolyamos rendszerek jellemzői. Az eurózónához csatlakozás feltételei. Eurózónához csatlakozás előnyei és hátrányai.
19. Aktuális gazdasági problémák és megoldási alternatívák 14 óra	A munkanélküliség és az infláció kezelésének lehetséges módjai. A téma lehetőséget ad néhány aktuális gazdasági probléma megnevezésére (pl.: infláció, munkanélküliség, szegénység, fizetési mérleg hiány, eladósodás, fenntartható gazdasági fejlődés stb.). Ezek közül valamely probléma hazai megjelenésének, bemutatása. (Például: Magyarország európai uniós tagságának hatása a hazai munkaerőpiacra.)	A gazdasági problémák közül egy-kettő részletesebb kifejtése. A probléma megoldási alternatíváinak felvázolása.
20. A globalizáció. 16 óra	A globalizáció fogalma. Napjaink gazdasági együttműködési formáinak bemutatása. Az együttműködésből származó előnyök, problémák. Napjaink nemzetközi gazdasági együttműködésének formái, tendenciái. A fejlett és fejlődő országok helye, szerepe a nemzetközi munkamegosztásban. Ez Európai Unió, mint gazdasági integráció.	Küzdelem a gazdasági problémák megoldásáért (környezetvédő, segélyező, regionális stb. programok, szervezetek). A globalizációs folyamatok jellemzése, előnyeinek és hátrányainak bemutatása. Magyarország integrálódása a világgazdaságba és az EU-ba. Magyarország gazdaságának értékelése a világ más országaihoz képest. Alternatív közgazdaságtan: miért alakult ki, példák a hagyományostól eltérő válaszokra.
21. Ismétlés 8 óra		

Az írásbeli és szóbeli vizsga témakörei

11. évfolyam első félév

1. A közgazdaságtan alapfogalmai, főbb kérdései, vizsgálódási módszerei
2. A piaci mechanizmus alapvető elemei, működése, a piacgazdaság jellemzői
3. A vállalkozások fogalma, célrendszere, vállalkozási formák.
4. Piaci formák és jellemzőik. A racionális vállalkozói magatartás különböző piaci viszonyok között.
5. A piaci mechanizmus működési zavarai
6. A termelés erőforrásai és felhasználási lehetőségeik.

11. évfolyam második félév

7. A vállalkozás finanszírozása, működését és vagyoni helyzetét befolyásoló tényezők. A tőkepiac.
8. A pénz kialakulása és funkciói
9. A modern pénz teremtése és a pénzpiac
10. A munka, mint termelési tényező a gazdálkodás folyamatában
11. A munkapiac és a munkanélküliség problémájának elemzése

Vizsgaszabályzat Gazdasági ismeretek régi NAT

12. évfolyam első félév

1. A makrogazdaság szereplői és a makrojövedelem keletkezése.
2. Az állam gazdasági szerepvállalásának megjelenése, oka, fejlődési szakaszai, a gazdasági válságok
3. Költségvetés politika jellemzői
4. Az infláció és a monetáris gazdaságpolitika jellemzői
5. A munka, mint termelési tényező a gazdálkodás folyamatában
6. A munkapiac és a munkanélküliség problémájának elemzése

12. évfolyam második félév

7. A fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők
8. A nemzetgazdaság külgazdasági kapcsolatai
9. Aktuális gazdasági problémák és megoldási alternatívák
10. A globalizáció